

UNIUNEA EUROPEANĂ

Fondul Social European
POSDRU 2007-2013

Instrumente Structurale
2007-2013

MINISTERUL
EDUCAȚIEI ȘI
CERCETĂRII
ȘTIINȚIFICE

OIPOSDRU

ACADEMIA ROMÂNĂ

Investește în oameni !

FONDUL SOCIAL EUROPEAN

Programul Operațional Sectorial pentru Dezvoltarea Resurselor Umane 2007 – 2013

Axa prioritară nr.1 „Educația și formarea profesională în sprijinul creșterii economice și dezvoltării societății bazate pe cunoaștere”

Domeniul major de intervenție 1.5 “Programe doctorale și post-doctorale în sprijinul cercetării”

Titlul proiectului: **“Cultura română și modele culturale europene: cercetare, sincronizare, durabilitate”**

Beneficiar: **Academia Română**

Numărul de identificare al contractului: POSDRU/159/1.5/S/136077

Pedeapsa capitală în România în perioada 1944-1990

Tutore îndrumător:

Prof. univ. dr. Viorel PANAITE

Doctorand:

Constantin Răducu STANCU

Această lucrare a fost realizată în cadrul proiectului “Cultura română și modele culturale europene: cercetare, sincronizare, durabilitate”, cofinanțat de Uniunea Europeană și Guvernul României din Fondul Social European prin Programul Operațional Sectorial Dezvoltarea Resurselor Umane 2007-2013, contractul de finanțare nr. POSDRU/159/1.5/S/136077.

București, 2015

SUMAR

I. INTRODUCERE.....	4
II. CONSIDERAȚII METODOLOGICE	11
III. PEDEAPSA CU MOARTEA ÎN ROMÂNIA ÎN PERIOADA 1958-1969.....	19
IV. CONCLUZII.....	39
V. BIBLIOGRAFIE	41

REZUMAT

Studiul de față oferă cifre, exemple și o interpretare în legătură cu ceea ce a reprezentat un subiect tabu pentru istoriografia română: relația dintre pedeapsa capitală și factorul politic în România comunistă. Deoarece subiectul nu a mai fost abordat anterior, s-a impus o cercetare extinsă asupra a numeroase surse de arhivă, care au permis schițarea cadrului legislativ, cuantificarea aproximativă a numărului celor condamnați și a celor executați, precum și reconstituirea câtorva cazuri mai reprezentative. Totul a fost plasat în cadrul unei scheme interpretative în contextul mai larg al istoriei politice și juridice a României comuniste.

Referitor la pedeapsa cu moartea, prima jumătate a perioadei comuniste a fost foarte dinamică. Debutul său a fost dominat de chestiunea criminalilor de război, care adeseori a luat aspectul unei răzbunări, o formă deghizată de a-i pedepsi pe fasciști, foștii rivali politici ai comuniștilor. Lipsa surselor nu ne permite să avem o imagine completă a acestui fenomen, în vreme ce o comparație cu alte state comuniste est-europene confirmă inexactitatea datelor. În 1949, prevederile legale referitoare la pedeapsa capitală au fost extinse, cuprinzând numeroase infracțiuni economice și politice, cu intenția de a intimida o mare parte a populației. Exploatarea propagandistică era axată pe publicitatea prevederilor legale și nu pe cazuri particulare, cu excepția cazului jafului bancar, ce a fost prezentat unei audiențe limitate. Contând în primul rând pe efectul preventiv specific al execuțiilor, regimul a folosit pedeapsa cu moartea mai ales pentru eliminarea fasciștilor, sabotorilor, trădătorilor ori a membrilor grupurilor de rezistență etc. Sentințele trebuiau să ofere aparența de legalitate necesară îmbunătățirii imaginii regimului și, de asemenea, aveau un rol preventiv. Deși juriști de prim rang au dezbătut problema pedepsei capitale și au încercat să o abolească în 1956, prevederile legislative și aplicarea lor s-au înăspriț în 1958, când liderul stalinist Gheorghe Gheorghiu-Dej și-a simțit poziția amenințată. Aceasta datorită procesului de destalinizare ce a urmat morții lui Stalin în U.R.S.S., evenimentelor din Ungaria anului 1956 și retragerii trupelor sovietice din România din 1958. După ratele crescute ale execuțiilor înregistrate în 1958-1959, cifrele se normalizează până la adoptarea noului cod penal din 1969, demonstrând din nou influența factorului politic asupra aplicării prevederilor legislative.

Perioada de după reforma penală din 1969 a fost legată în mod particular de personalitatea lui Nicolae Ceaușescu. Prevederile legale, așa cum au fost explicate populației, au fost elaborate în spiritul așa-zisului umanitarism al regimului, condamnându-se represiunile violente specifice perioadei staliniste. Idealul unei *aboliri ideologice* este recuperat printr-un discurs privitor la dispariția de la sine a pedepsei cu moartea, însoțind construirea *Omului nou* și scăderea generală a fenomenului infracțional. Această discuție ideologică nu a avut însă nici o legătură cu cadrul legal rigid și cu atât mai puțin cu interpretarea lui în aplicarea politizată a pedepsei capitale.

Comparativ cu perioada stalinistă, nu mai întâlnim aplicarea pedepsei cu moartea în scopuri direct politice precum eliminarea dizidenților, mai ales dacă luăm în considerare că nici pentru trădare nu a fost executată nicio persoană. Pe de altă parte, politizarea pedepsei capitale poate fi lesne observată dacă analizăm aplicarea sa neuniformă, dependentă de

numeroasele campanii diseminate de către mașinăria propagandistică. Spre exemplu, prima creștere a numărului execuțiilor, în 1971, a urmat adoptarea *Tezelor din iulie*, practic o declarație a întoarcerii la realismul-socialist. Regimul a căpătat accente neo-staliniste în anii 1980, când, după omorul deosebit de grav, infracțiunile economice și trădarea au devenit cele mai frecvente infracțiuni capitale. Criminalitatea economică a ajuns în centrul atenției datorită crizei economice severe pe care țara o înfrunța și a rezultat în 19 sentințe capitale pentru infracțiuni de acest gen în 1984 și 1985, mediatizate de către propagandă prin intermediul ziarelor centrale, prin asociere cu execuțiile pentru tâlhărie cu omor. Spre deosebire de acestea, cazurile de trădare erau dezbatute în secret la întâlnirile la nivel înalt, de către cuplul conducător, din ce în ce mai intransigent și nepermițând niciun act de dizidență.

În aceeași perioadă, R.D.G. abolea pedeapsa cu moartea iar majoritatea statelor est-europene reducea aplicarea acesteia. În acest sens, România a constituit o excepție, nu numai pentru aplicarea excesivă a pedepsei capitale, ci mai ales pentru aplicarea sa neuniformă, dictată de interesele politice, ceea ce face din cazul românesc unul aparte. Confruntat cu decalajul din ce în ce mai mare dintre discursul oficial și criminalitatea în creștere, reacția lui Ceaușescu a fost de a acorda largi amnistii în scopul îmbunătățirii imaginii proprii. În cele din urmă, Ceaușescu însuși a fost condamnat la moarte și executat în timpul evenimentelor din decembrie 1989.

Între 1944 și 1989 nu sistemul juridic a fost cel care a luat deciziile importante în legătură cu pedeapsa cu moartea. Principalii factori de decizie în adoptarea prevederilor legale precum și în aplicarea pedepsei capitale au fost Ministerul de Interne, Securitatea și Comitetul Central al P.C.R. Deși între cele două perioade delimitate a existat atât o diferență interpretativă la nivelul discursului oficial, cât și o reducere substanțială în utilizarea pedepsei cu moartea ca unealtă politică, cu toate acestea, pedeapsa capitală a fost dominată în România de factorul politic de-a lungul întregii perioade comuniste.